

MARIA A ROMÂNIEI, REGINA SOLDAT ȘI ARTIST

OCTAVIAN UNGUREANU*

Ne încumetăm să-i dedicăm Mariei a României câteva considerații în dorința de a arăta lumii o alcătuire de lumină, cum se vede și azi dintr-un portret al lui Costin Petrescu, aflat în Muzeul de la Cotroceni, în ochi cu albastrul cerului, încununată cu aurul părului, iradiind inteligență, un suflet ales, blând și învăluitoare, o frumusețe de poveste și o inimă generoasă. Splendidă sinteză anglo-germano-rusă!

Darurile ursitoarelor i-au călăuzit trăirile spre pana scriitorului și paleta pictorului. A fascinat Europa cu talentul și farmecul fizic. S-a afirmat în diplomație, și-a riscat viața în holera din campania 1913 și-n tifosul exantematic din iarna și primăvara de pomină 1916-1917, fiind cea dintâi soră de caritate în anii de zbucium și glorie ai Războiului întregirii Neamului și făuririi României Mari.

Maria a României, dincolo de succese literare și picturale și-n viața de zi cu zi cu balurile, seratele, recepțiile și paradele strălucitoare, dincolo de onoruri fastuoase, de adulările de circumstanță și de jigniri brutale, de afronturi și claustrări, s-a situat mereu în vârful piramidei intelectuale, ceea ce i-a îngăduit să-și mențină tonusul și să-și îndeplinească îndatoririle și demnitățile oficiale.

Povestea vieții mele ni se relevă, în contextul arătat, ca o frescă a vieții de la curțile britanică - de unde se trăgea - germană și țaristă, din România istorică și pitorească; scriitoarea puncta chiar tiraniile unchiului Carol și ale Carmen Sylvei, nehotărârile lui Ferdinand și ipocriziile slujitorilor instituției monarhice. Exasperată de ranchiune și perfidii, de care n-a scăpat niciodată, regina-scriitoare avea momente dezlănțuitoare de furtuni, de pe când era Prințesă moștenitoare.

„Pentru că m-am săturat, am ajuns la capătul răbdării (și) vreau să descurc o dată toate și să spun tot ce am de spus. [...] N-aveți nici unul din voi nici o milă, îi striga primului ministru Sturza, nu înțelegeți că sunt un arbore transplantat, că mi s-au smuls rădăcinile din pământul de baștină; sunt singură împotriva tuturor, o străină în

* Pitești.

țară străină, fără apărare, dată pe mâna unei țări în care am venit plină de încredere. [...] Mereu trebuie să ascult cu inima sângerată acuzațiile ce mi le aduceți sau bârfelile scornite pentru a-mi întuneca renumele și nu se găsește unul care să ridice glasul în apărarea mea; toți urlă laolaltă ca lupii. Se așteaptă de la mine să mă supun cu smerenie atâtor nedreptăți, pentru cinstea ce mi-ați făcut-o primindu-mă ca soție a viitorului vostru rege, dar eu atâta vă spun, că despre partea mea socotesc că tot atâta cinstea v-am făcut eu“.

Soarta care o aruncase aici era însă neîndurătoare. A adus șase copii în Casa regală, dintre care pe unul - Mircea - l-a îngropat doar cu câteva zile înainte de refugiu, din toamna de vifor 1916, la Iași.

Unul dintre neosteniții pânditori și denigratori ai Mariei a României a fost Constantin Argetoianu, politician oportunist, vârat în toate hățișurile politicianiste cel care-l compromisese și pe N. Iorga ca prim-ministru al Guvernului de Uniune Națională din 1931-1932, cu păgubitoarea, cea de a treia curbă de sacrificiu, care lovide greu în soarta corpului didactic, cu deosebire. Ochiul său iscoditor nu pregeta să pătrundă prin găurile cheilor și prin ușile întredeschise ale alcovului reginei, ca să dea interpretări veninoase și să lanseze desconsiderări ale vieții personale a reginei. N-au fost rare nici aprecierile laudative ale acestui boier oltean din neam în neam, Breasla Doljului duplicitar în rosturile lui politice dar cu rar talent de memorialist. Peste toate acestea, Maria este văzută de exegeții literari și cronicarii plastici din epocă drept mare creatoare de imagini artistice. S-a îndeletnicit, din adolescență, cu desenul și pictura. Tematica de predilecție a fost peisajul rustic și florile, apusurile de soare care-i înlesneau mânăuirea unei largi palete cromatice: „Dragostea mea pentru culoare și un simț înăscut al liniei mi-au fost de mare ajutor (...)“.

Împreună cu regina-poetă Carmen Sylva, Maria s-a apucat să illustreze cărți cu texte din cronici sau versuri rustice românești, ca apoi să picteze și să scrie artistic cărți bisericești. Așa au izbutit cele două mari artiste ale cuvântului și paletei să scrie și să picteze, pe foi de pergament, celebra *Evanghelie*, operă grafică unică, împodobind și azi Biserica Episcopală de la Curtea de Argeș.

Regina era prezentă la toate vernisajele expozițiilor din saloanele Capitalei. Atracția, ei neliniștită pentru vechea artă românească a făcut-o cunoscută în elita artistică de la noi. A girat cu prestigiul său întemeierea Societății „Tinerimea“ - sculptorie și revista „Ileana“ publicație coordonată de Alexandru Bogdan-Pitești, Luchian, Ștefan Popescu, Vermont, Verona, Steriadi, Artachino, Costin Petrescu, Spaethe și mulți alții onorau această societate. În anii interbelici, când avangarda literar-artistică se afirma tot mai puternic, regina frecventa expozițiile lui C. Petrescu, Teodorescu Sion și Paul Molda; o încântau pânzele lui Molda, acest maestru al frescei și șevaletului, școlit la Veneția, Florența, Ravena, Roma și Palermo, reținându-și peisaje și flori, chipuri de siciliene și florărese bucureștene. Nu-i înțelegea însă pe unii creatori de la „Tinerimea“, care-i jigneau amorul artistic cu lucrările lor de o curioasă manieră: „Cu cea mai mare bunăvoință din lume, nu pot vedea lucrurile cum le văd ei; de ce trebuie să fie toate cât se poate de urâte și să pară a fi desenate de un copil de trei ani? De ce trebuie vaca să fie albastră, de ce să aibă un portret atât de puțin relief încât să fie lipit de fundul tabloului, iar toate obrazurile să aibă culoarea kaki? De ce să pară casele că s-au îmbătat, iar lumea să aibă numai câte un ochi și nas deloc? [...] Îmi vine să cred, într-adevăr, că artiștii de azi încearcă să vadă până unde își pot bate joc de public fără ca el, publicul, să se răzvrătească“.

Cea dintâi carte a scriitoarei poartă delicata sintagmă: „De la inima mea la a lor“. S-a tipărit la Milano, în traducerea lui Nicolae Iorga, mentorul literar al reginei. Au urmat „Crinul vieții“ și „Țara mea“. Capodopera Mariei rămâne însă „Povestea vieții mele“. Aici se cuprind peste 40 de ani din viața scriitoarei (1875-1918), după care regina își oprește condeiul. Treburile oficiale îi răpesc tot timpul. După moartea lui Ferdinand - 1927 - la scurt timp, devine regentă în locul lui Buzdugan, președinte Înaltei Curți de Casație - decedat și el. Conflictele din familie, destul de dese și crâncene, îi scurtează însă viața.

Regina scriitoare și artistă își dă sufletul în ceruri la numai 63 de ani, în 18 iulie 1938. Zbuciumul unei inimi mereu înflăcărate fusese întreținut de adversarii neîndurători, între care și fiul risipitor Carol II, cu veleitățile lui politice, cu amorurile lui scandaloase, cu pierderile spectaculoase de averi la jocurile de noroc. Se vorbea că pierduse într-o noapte toate milioanele destinate înzestrării armatei, bani strânși cu greu de la românul contribuabil. Regina a lăsat cu limbă de moarte să-i fie dusă inima la Balcic, pe malurile însorite ale Mării Negre, pe Coasta de Argint, ca să vibreze neconținut la tălăzuirea valurilor înspumate. Balcicul era locul cel mai îndrăgit de regină și cel mai nimerit spre a-i adăposti inima dăruitoare de nobile simțăminte. Până în ultima clipă, România i-a încântat ființa cu frumusețile ei unice, cu oamenii ei de sorginte latină, cuviincioși și de mare delicatețe de spirit. „România era o țară de legendă, scria regina, țara făgăduinței, o țară de munți înalți, văi adânci și câmpii întinse ca oceanul; o țară plină de cântece și poezie, de țărani cu ochi mari, în port măiestrit, o țară depărtată, aproape de Soare-Răsare“.

Se rezumă în frazele redade din *Povestea vieții mele* tabloul de înaltă viziune al Țării care-i dăruise coroana, îi fascinasese existența și-i înflăcărase închipuirea. Urmărea - în 1916-1918 - desfășurarea tratatelor păcii de la Buftea-București și exclama cu inima sângerândă: „Fiecare zi e mai grozavă, în fiecare zi se mai strânge lanțul în jurul gâtului nostru“. Pe urmă, când a venit Al. Marghiloman la Iași ca să obțină iscălitura lui Ferdinand pe „Pacea rușinoasă“, care ne lăsa fără Ardeal și munții

noștri, fără Dobrogea și cu jugul economic pe grumaji pe 90 de ani, regina a intervenit numaidecât, și Suveranul a respins cererea. Mai târziu, la 27 martie 1918, Regina nota: „Basarabia s-a declarat alipită la România; aceasta ne pricinuieste o mare bucurie“.

Când în 1940 Carol al II-lea ceda Cadrilaterul, prin iscălirea Protocolului româno-bulgar la Palatul Jean Mihail din Craiova, unde l-am văzut pe Suveran intrând, la 7 septembrie, un amic al meu, dascălul de țară de mai târziu - Marin Mazilu din Lădești - Vâlcea avea onoarea, ca ofițer concentrat, să comande grupa de gardă de onoare care aducea de la Balcic - după închiderea noii și păgubitoarei frontiere cu Bulgaria cutia de argint conținând inima Reginei, ca de aici de la Curtea de Argeș să fie dusă la Castelul Bran, unde deschisă de mai multe ori și în contact cu aerul, să se micșoreze într-atât încât să nu mai rămână decât o fărâmă.

MARY OF ROMANIA, THE SOLDIER AND ARTIST QUEEN

Abstract

The author presents few features of the Queen Mary of Romania, who always remained on the top of the intellectual pyramid despite the successful artistic life, and the glamorous balls and parades, and the controversial image she had. Because all of these aspects, the queen succeeded in carrying out all her duties.